

ПСИХОЛОГІЯ, КЛІНІЧНА ПСИХОЛОГІЯ ТА СОЦІОЛОГІЯ У ТЕРАПІЇ ТА РЕАБІЛІТАЦІЇ

Робоча програма навчальної дисципліни (Силабус)

Реквізити навчальної дисципліни

Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський) , курс доступний для проходження на другому магістерському рівні освіти.
Галузь знань	22 Охорона здоров'я ¹
Спеціальність	227 Терапія та реабілітація
Освітня програма	Фізична терапія, ерготерапія https://osvita.kpi.ua/sites/default/files/opfiles/227_oppb_ftet_2024o.pdf
Статус дисципліни	Обов'язкові компоненти циклу загальної підготовки
Форма навчання	змішана
Рік підготовки, семестр	2 курс (3 семестр),
Обсяг дисципліни	120/4 кредити ЄКТС (лекції – 16 годин, пр.заняття – 30 годин)
Семестровий контроль/ контрольні заходи	Іспит (3 семестр)
Розклад занять	https://schedule.kpi.ua/
Мова викладання	Українська
Інформація про керівника курсу / викладачів	Лектор: <i>к.п.н., ст. викладач Науменко Наталія Олександрівна</i> Natanau65@gmail.com ; т.м. +38 067-693-01-90 Практичні / Семінарські: <i>асс. Лагода І.М.</i>
Розміщення курсу	https://classroom.google.com/c/ODcxOTM1NjIwMTYz?cjc=r56lbu7i *Для бакалаврів, що навчаються за прискореною формою навчання

Програма навчальної дисципліни

1. Опис навчальної дисципліни, її мета, предмет вивчення та результати навчання

Навчальна дисципліна «Психологія, клінічна психологія та соціологія у терапії та реабілітації» вивчає психологічні особливості людей, що страждають на соматичні захворювання, методи та засоби діагностики психічних відхилень, психосоматичних та соматопсихічних проявів, диференціацію психологічних феноменів та психопатологічних симптомів та синдромів, психологію взаємовідносин пацієнта та працівника сфери охороги здоров'я, психологічні засоби допомоги пацієнтам.

Мета дисципліни: підготовка фахівців, що володіють теоретичними знаннями та практичними навичками щодо семіотики та діагностики психічних захворювань, патологічних станів та реакцій дезадаптації; оволодіння методами оцінювання психічного статусу та психологічного стану людини; формування уявлень щодо «внутрішньої картини» хвороби та її впливу на психосоціальне функціонування особистості та динаміку

реабілітаційних заходів; ознайомлення з психологічними аспектами реабілітації та вміння використовувати отримані знання в практичній діяльності.

Загальні компетентності:

ЗК 02 Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації та застосувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 03 Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми

ЗК 07 Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні

Фахові компетентності

ФК 02 Здатність враховувати у практичній діяльності медико-біологічні, психолого-педагогічні, соціальні аспекти, пов'язані з практикою фізичної терапії

ФК 03 Здатність провадити безпечну для пацієнта/клієнта та практикуючого фахівця професійну діяльність з фізичної терапії осіб різних професійних, соціальних, нозологічних та вікових груп.

ФК 06 Здатність, за дорученням фізичного терапевта, здійснювати моніторинг реакцій і стану пацієнтів/клієнтів різних професійних, соціальних, нозологічних та вікових груп, під час виконання призначених заходів/тестів, включно з документуванням, звітуванням про отримані результати

ФК 08 Здатність ефективно спілкуватися, зокрема навчати пацієнта/клієнта, його родину й опікунів самообслуговуванню/догляду, профілактиці захворювань, травм, ускладнень та обмежень життєдіяльності та популяризувати здоровий спосіб життя

ФК 10 Здатність активно засвоювати професійну культуру та професійну деонтологію, пристосовуватись до виконання професійних ролей і функцій, до життя в нових соціально-професійних умовах

ФК 14 Здатність застосовувати знання про вищі психічні функції, функціональні стани, для передбачення і оптимізації управління поведінкою хворих, при аналізі професійної придатності, психологічних особливостей та індивідуальних відмінностей в діагностичній, превентивній, реабілітаційній роботі з пацієнтами для профілактики і корекції соматичних та психосоматичних порушень.

Програмні результати навчання:

ПРН 03 Дотримуватися етики професійного спілкування, діяти етично дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів недоброчесності

ПРН 07 Застосовувати знання медико-біологічних, психолого-педагогічних, соціальних аспектів у практиці фізичної терапії; виявляти та враховувати зв'язки різних елементів.

ПРН 13 Проводити пацієнтоцентричну практичну діяльність за узгодженням із пацієнтом/клієнтом, його родиною/опікунами, членами мультидисциплінарної команди згідно нормативно-правових вимог та норм професійної етики.

ПРН 21 Усвідомлення суспільної значущості професії, позитивної мотивації у виконанні професійної діяльності та певний рівень відповідальності за своє життя і професійну діяльність

ПРН 22 Обирати прийоми спілкування з хворими для профілактики і корекції соматичних та психосоматичних порушень в сучасних умовах праці і життєдіяльності з урахуванням психологічних особливостей та індивідуальних відмінностей в діагностичній, превентивній, реабілітаційній роботі з пацієнтам

ПРН 25 Використовувати знання з терапії та реабілітації в системі надання послуг раннього втручання для підвищення якості життя сімей з дітьми, які мають порушення розвитку або в яких існує ризик таких порушень, їх ступеня адаптованості.

2 . Пререквізити та постреквізити дисципліни (місце в структурно-логічній схемі навчання за відповідною освітньою програмою)

Дисципліна «Психологія, клінічна психологія та соціологія у терапії та реабілітації» відповідно до свого предмету, інтегрує знання з клінічної медицини та психології і соціології. За структурно-логічною схемою дисципліна «Психологія, клінічна психологія та соціологія у терапії та реабілітації» включена до програми підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавр та пов'язана з іншими дисциплінами професійної підготовки майбутніх спеціалістів з фізичної реабілітації та ерготерапії.

3. Зміст навчальної дисципліни

Тема 1. Проблематика та основні завдання психології, клінічної психології та соціології у терапії та реабілітації. Поняття норми та патології, та сучасні підходи до їх визначення. Принципи диференціації психологічних феноменів та психопатологічних симптомів.

Тема 2. Основні методи дослідження в психології, клінічній психології та соціології.

Тема 3. Психоорганічні синдроми. Когнітивні функції та їх порушення при органічних ураженнях. Резидуально-органічні порушення у дітей. Особливості проявів психоорганічних синдромів у людей похилого віку.

Тема 4 Вікові особливості протікання психоорганічних синдромів.

Тема 5. Депресивні стани: клінічні ознаки, засоби діагностики та психологічна підтримка. Тривожні розлади. Типи невротичних розладів.

Тема 6. Постравматичний стресовий розлад та розлади адаптації.

Тема 7. Розлади особистості. Вибіркова чутливість до стресорів та особливості проявів декомпенсації в залежності від типу акцентуації чи психопатії.

Тема 8. Порушення розвитку у дітей та підлітків: прояви та особливості.

4. Навчальні матеріали та ресурси

Базова література:

1. Гридковець Л. М., Вашека Т. В. Психологічне консультування: посібник /за ред. Гридковець Л. М. – Київ : Літера, 2015. – 207 с.
2. Коляденко Н.В. Клінічна психологія: опорний конспект лекцій / Н.В.Коляденко. –К.: ІПК ДСЗУ, 2016. –133 с
3. Міжнародний класифікатор хвороб [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Міжнародний_класифікатор_хвороб
4. Психіатрія / Під ред. В.М.Козідубової, В.М.Кузнецова з співавт. –Харків: Оберіг, 2013. – 1164 с.
5. Тохтамиш О.М. Реабілітаційна психологія. Навчально- методичний посібник./ Тохтамиш О.М - Вінниця: ТОВ Віндрук. - 2004. -102 с
6. Основи реабілітаційної психології: подолання наслідків кризи/Пророк Н. з співав. – Київ, 2018.
7. Паніна Н. В. Технологія соціологічного дослідження: навч. посіб. / Н. В. Паніна. – К.: Інститут соціології НАН України, 2007. – 320 с.
8. Jacobson J. Psychiatric secrets / A. M. Jacobson J. L. Jacobson - 3-d edition Hanley & Belfus, 1995. – ISBN 13: 9781560531074
9. Heffernan K. Psychopathology./ Heffernan K. - Second Edition, New York: Guilford Press – 2002 – 802 p. ISBN: 1572306092

Додаткова література:

1. Бойко Г. М. Реабілітаційна психологія : посібник [для студ. вищ. навч. закл.] – Полтава : АСМІ, 2010. – 240 с

2. Максимова Н.Ю. Патопсихологія підліткового віку / Н.Ю. Максимова К. Л. Мілютіна, В.М. Піскун – Київ: Главник, 2008. – 192 с. ISBN 978-966-8774-46-9
3. Міжнародний класифікатор хвороб [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Міжнародний_класифікатор_хвороб
4. Уніфікований клінічний протокол первинної вторинної (спеціалізованої) та третинної (високоспеціалізованої) медичної психології. Депресія [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://moz.gov.ua/docfiles/dn_20141225_1003dod.pdf
5. Осьодло В.І. Теорія і практика психологічної допомоги та реабілітації: підручник. Вид. 2-ге, доп. / кол. авт. ; за заг. ред. Василя Осьодла. – Київ – 2020
6. Горностаї П. П. Колективна травма та групова ідентичність. – Психологічні перспективи. Спеціальний випуск: Актуальні проблеми психології малих, середніх та великих груп. – Т. 2. Проблема цілісності суспільства, групи та особистості. – Київ, 2012. – С. 89–95
7. Benjamin L. S. Structural analysis of social behaviour // Psychol. Rev. – 1994. – V. 81 – P.394-426.
8. Lemert E. Social Pathology: a systematic approach to the theory of sociopathic behavior / E. Lemert – New York, . – 180 p.

Навчальний контент

5. Методика опанування навчальної дисципліни (освітнього компонента)

Лекції:

Тема 1. Проблематика та основні завдання психології, клінічної психології та соціології у терапії та реабілітації. Міждисциплінарні зв'язки психології та клінічної психології: психіатрія, психо- та нейрофізіологія, вікова психологія, спеціальна психологія, корекційна педагогіка. Становлення клінічної психології в історичному контексті розвитку медичної та психологічної науки. Соціологія та її значення у фізичній реабілітації. Поняття норми та патології, та сучасні підходи до їх визначення. Поняття статистичної та адаптаційної норми. Індивідуальна та соціальна норма. Принципи диференціації психологічних феноменів та психопатологічних симптомів.

Тема 2. Основні методи дослідження в психології, клінічній психології та соціології. Клінічний метод. Метод спостереження. Анамнестичний метод.

Експериментально-психологічний метод. Особливості проведення патопсихологічного та нейропсихологічного дослідження. Поняття про медичний та психологічний діагнози.

Тема 3. Психоорганічні синдроми. Когнітивні функції та їх порушення при органічних ураженнях. Основні чинники виникнення психоорганічного синдрому. Клінічні ознаки. Тріада Вальтер-Бюеля. Типи та прояви психоорганічних синдромів в залежності від локалізації. Методики дослідження когнітивних функцій. Виявлення порушень пам'яті, уваги та мислення при психоорганічному синдромі. Афективні розлади.

Тема 4. Вікові особливості протікання психоорганічних синдромів.

Резидуально-органічні порушення у дітей. Затримки психічного розвитку та розумова відсталість. ДЦП. Фетальний алкогольний синдром та ФАСП.

Особливості проявів психоорганічних синдромів у людей похилого віку.

Основні чинники виникнення дементних станів. Клінічні ознаки. Класифікація, ступені важкості та типи деменцій.

Тема 5. Депресивні стани: клінічні ознаки, засоби діагностики та психологічна підтримка. Біполярний розлад. Основні ознаки депресивних станів. Види та ступені депресії. Використання клінічних шкал для діагностики депресії. Виявлення суїцидальних намірів.

Невротичні, пов'язані зі стресом та соматоформні розлади.

Тривожні розлади. Типи невротичних розладів, патофізіологічні механізми виникнення, види, клінічна характеристика. Конверсійні та соматоформні розлади.

Обсесивно-компульсивний розлад.

Тема 6. Постравматичний стресовий розлад та розлади адаптації. Категорії стресорів. Причини виникнення ПТСР. Основні клінічні ознаки. Механізм психологічного феномену дисоціації. Основні методики допомоги при ПТСР. Наслідки та прогноз.

Тема 7. Розлади особистості. Категоризація розладів особистості: вітчизняна та зарубіжна парадигма. Біологічні, психологічні та соціокультурні фактори при розладах особистості. Погляд на особистісні розлади у МКХ 10 та МКХ 11. Типи характеру та особистісні реакції на стресові ситуації. Ацентуації та психопатії. Супутні психічні захворювання. Вибіркова чутливість до стресорів та особливості проявів декомпенсації в залежності від типу акцентуації чи психопатії.

Тема 8. Порушення розвитку у дітей та підлітків: прояви та особливості. Особливості психічних порушень у дитячому віці. Типи дизонтогенезу. Розлади аутистичного спектру. Гіперкінетичні розлади. Невротичні розлади у дітей. Порушення поведінки.

Практичні заняття:

Тема 1.

Заняття 1. Поняття норми та патології, та сучасні підходи до їх визначення.

Перелік дидактичних засобів: Мультимедійне забезпечення (презентації POWER POINT)

Література: Основна - № 4 (Розд.1), №5 (Розд.1), конспект лекцій.

Додаткова - № 5, № 6.

Завдання на СРС: дискусійні питання розмежування психічної норми та патології.

Заняття 2. Поняття норми та патології, та сучасні підходи до їх визначення. Поняття статистичної та адаптаційної норми. Індивідуальна та соціальна норма.

Перелік дидактичних засобів: Мультимедійне забезпечення (презентації POWER POINT)

Література: Основна - № 1 (Розд.1), №2 (Розд.1), конспект лекцій.

Завдання на СРС: навести приклади (з літератури або життя) порушення різних типів норми.

Тема 2.

Заняття 3. Основні методи дослідження в соціології. Опитувальні методи. Анкетування та інтерв'ювання. Проведення фокус-груп.

Перелік дидактичних засобів: Мультимедійне забезпечення (презентації POWER POINT)

Література: Основна - № 7, конспект лекцій.

Заняття 4. Основні методи дослідження в психології та клінічній психології

Перелік дидактичних засобів: Мультимедійне забезпечення (презентації POWER POINT)

Література: Основна - № 4 (Розд.1) №5 (Стор.23), конспект лекцій.

Додаткова - № 2,7

Завдання на СРС: переваги та недоліки експериментально-психологічних методів

Тема 3.

Заняття 5. Психоорганічні синдроми. Когнітивні функції та їх порушення при органічних ураженнях.

Перелік дидактичних засобів: Мультимедійне забезпечення (презентації POWER POINT)

Література: Основна - № 1 (Стор. 261), №2 (Розд.12), конспект лекцій.

Додаткова - № 1,3,6

Завдання на СРС: визначення загальних закономірностей перебігу органічних порушень різного генезу.

Тема 4.

Заняття 6. Резидуально-органічні порушення у дітей.

Затримки психічного розвитку та розумова відсталість. ДЦП. Фетальний алкогольний синдром та ФАСП.

Література: Основна - № 3, №9, конспект лекцій.

Заняття 7. Особливості проявів психоорганічних синдромів у людей похилого віку.

Основні чинники виникнення дементних станів. Клінічні ознаки. Класифікація, ступені важкості та типи деменцій.

Література: Основна - № 3, №8 конспект лекцій.

Тема 5.

Заняття 8. Депресивні стани: клінічні ознаки, засоби діагностики та психологічна підтримка.

Перелік дидактичних засобів: Мультимедійне забезпечення (презентації POWER POINT)

Література: Основна - № 2 (Розд.6), конспект лекцій.

Завдання на СРС: виявлення симптомів депресії та суїцидальних намірів

Заняття 9. Невротичні, пов'язані зі стресом та соматоформні розлади.

Перелік дидактичних засобів: Мультимедійне забезпечення (презентації POWER POINT)

Література: Основна - № 2, №4 конспект лекцій.

Завдання на СРС: визначення відмінностей конверсійних та соматоформних розладів.

Заняття 10. Тривожні розлади. Типи невротичних розладів, патофізіологічні механізми виникнення, види, клінічна характеристика.

Перелік дидактичних засобів: Мультимедійне забезпечення (презентації POWER POINT)

Література: Основна - № 2, №4 конспект лекцій.

Тема 6.

Заняття 11. Посттравматичний стресовий розлад та розлади адаптації.

Перелік дидактичних засобів: Мультимедійне забезпечення (презентації POWER POINT)

Література: Основна - № 2 конспект лекцій.

Завдання на СРС: аналіз основних методів допомоги при ПТСР.

Заняття 12.

Поняття колективної травми в сучасній соціології та психології: механізми формування, способи репрезентації та практики подолання.

Перелік дидактичних засобів: Мультимедійне забезпечення (презентації POWER POINT)

Література:

Додаткова - № 6, конспект лекцій.

Завдання на СРС: аналіз психологічних наслідків феномену колективної травми: посттравматичний зростання vs вторинна травматизація суспільства.

Тема 7.

Заняття 13. Типи характеру та особистісні реакції на стресові ситуації.

Перелік дидактичних засобів: Мультимедійне забезпечення (презентації POWER POINT)

Література: Основна - № 3, №5 конспект лекцій.

Додаткова - № 7,8

Завдання на СРС: визначення відмінностей між акцентуаціями та психопатіями.

Тема 8.

Заняття 14. Порушення розвитку у дітей та підлітків: прояви та особливості.

Перелік дидактичних засобів: Мультимедійне забезпечення (презентації POWER POINT)

Література: Основна - № 2 (Розд.14), № 4 (Розд.9) , конспект лекцій.

Додаткова - № 5

Завдання на СРС: характеристика первазивних порушень розвитку.

Заняття 15. Проведення модульної контрольної роботи (МКР)

Завдання на СРС: підготуватися до МКР (за відповідними питаннями).

6. Самостійна робота студента/аспіранта

Види самостійної роботи студента:

1. Підготовка до практичних занять

2. Виконання модульної контрольної роботи (МКР), проведення якої заплановано на останньому практичному занятті та в терміни часу, що вказаний у системі поточного оцінювання.

3 Виконання індивідуального самостійного завдання – написання реферату або виконання тестових методик (на вибір).

Політика та контроль

7. Політика навчальної дисципліни (освітнього компонента)

Порушення термінів виконання завдань та заохочувальні бали:

Заохочувальні бали:

Присутність на 80% лекційних та практичних занять – 5 балів.

Штрафні бали – не нараховуються

Зараховуються результати неформальної освіти, які відносяться до дисципліни за наявності сертифікату, або іншого підтверджуючого документу.

Відвідування занять

За відвідування лекцій та практичних занять нараховуються заохочувальні бали. Студентам рекомендується відвідувати заняття, оскільки на них викладається теоретичний матеріал та розвиваються навички, необхідні для виконання семестрового індивідуального завдання. Система оцінювання орієнтована на отримання балів за активність студента, а також виконання завдань, які здатні розвинути практичні уміння та навички.

Пропущені контрольні заходи можна перескласти до завершення атестаційного тижня.

Реферат, що подається на перевірку з порушенням терміну виконання – не оцінюється.

Академічна доброчесність

Політика та принципи академічної доброчесності визначені у розділі 3 Кодексу честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського».

Норми етичної поведінки

Норми етичної поведінки студентів і працівників визначені у розділі 2 Кодексу честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського».

Процедура оскарження результатів контрольних заходів

Студенти мають можливість підняти будь-яке питання, яке стосується процедури контрольних заходів та очікувати, що воно буде розглянуто згідно із наперед визначеними процедурами. Студенти мають право оскаржити результати контрольних заходів, але обов'язково аргументовано, пояснивши з яким критерієм не погоджуються відповідно до оціночного листа та/або зауважень.

8. Види контролю та рейтингова система оцінювання результатів навчання (PCO)

Поточний контроль:

Рейтинг студента з кредитного модуля розраховується виходячи із 100-бальної шкали

Контрольні заходи:

- робота на лекціях та практичних заняттях
- виконання модульної контрольної роботи (МКР);

Критерії нарахування балів:

1. Робота на практичних заняттях
 - без помилок у відповідях – 5 балів;
 - незначні помилки у відповідях – 3-4 балів;
 - неточні відповіді – 1-2 бали;
 - значні помилки у відповідях або відсутність відповідей – 0 балів;
2. Робота на лекціях
 - без помилок у відповідях – 2 балів;
 - незначні помилки у відповідях – 1 бал;
 - значні помилки у відповідях або відсутність відповідей – 0 балів;
3. Виконання модульної контрольної роботи (МКР)- 14 балів
 - роботу виконано без помилок – 13 - 14 балів;
 - є певні недоліки у виконанні роботи – 8 - 12 балів;
 - є значні помилки та недоліки – 5 - 7 балів
 - робота не зарахована - 0 - 4 балів.

Календарний контроль: проводиться двічі на семестр як моніторинг поточного стану виконання вимог силабусу.

Семестровий контроль: залік

Шкала рейтингу $RD = R_C = 100$ балів

Стартова шкала $R_C = \text{Сумі вагових балів контрольних заходів протягом семестру}$
 складає: $R_C = 26+60+14 = 100$ балів.

Сума рейтингових балів, отриманих студентом протягом семестру, за умови зарахування МКР, переводиться до підсумкової оцінки згідно з таблицею.

Умовою допуску до заліку є отримання студентом $RD > 60$.

Таблиця відповідності рейтингових балів оцінкам за університетською шкалою:

Кількість балів	Оцінка
100-95	Відмінно
94-85	Дуже добре
84-75	Добре
74-65	Задовільно
64-60	Достатньо
Менше 60	Незадовільно
Не виконані умови допуску	Не допущено

Відмітки у відомості семестрового контролю:

Не допущено	Невиконання умов допуску до семестрового контролю, захисту курсового проєкту (курсової роботи), захисту результатів практики
Усунено	Порушення принципів академічної доброчесності або морально-етичних норм поведінки
Не з'явився	Здобувач, був допущений, але не з'явився на екзамен, залік, захист курсового проєкту (курсової роботи), захист результатів

	практики, атестаційний екзамен, захист кваліфікаційної роботи
--	--

9. Додаткова інформація з дисципліни (освітнього компонента)

Методика проведення тест-контролю: студенти отримують тестові завдання, які складаються з п'яти питань які мають по 4 варіанти відповідей. Кожна з правильних відповідей на питання оцінюється в 1 бал.

Методика проведення МКР: студенти мають виконати контрольні завдання, які складаються з трьох питань – перше з яких оцінюється з 4 бали, а друге та третє питання - в 5 балів. Модульна контрольна робота проводиться письмово. На МКР студентам дозволяється користуватись конспектом.

Додаткові умови допуску до заліку:

Немає.

Робочу програму навчальної дисципліни (силабус):

доцент кафедри ББЗЛ, к.п.н. **НАУМЕНКО НАТАЛІЯ ОЛЕКСАНДРІВНА**

Ухвалено кафедрою ББЗЛ (Протокол ББЗЛ №17 від 24.06.26 року)

Погоджено Методичною комісією факультету (Протокол №10 від 25.06.2026)